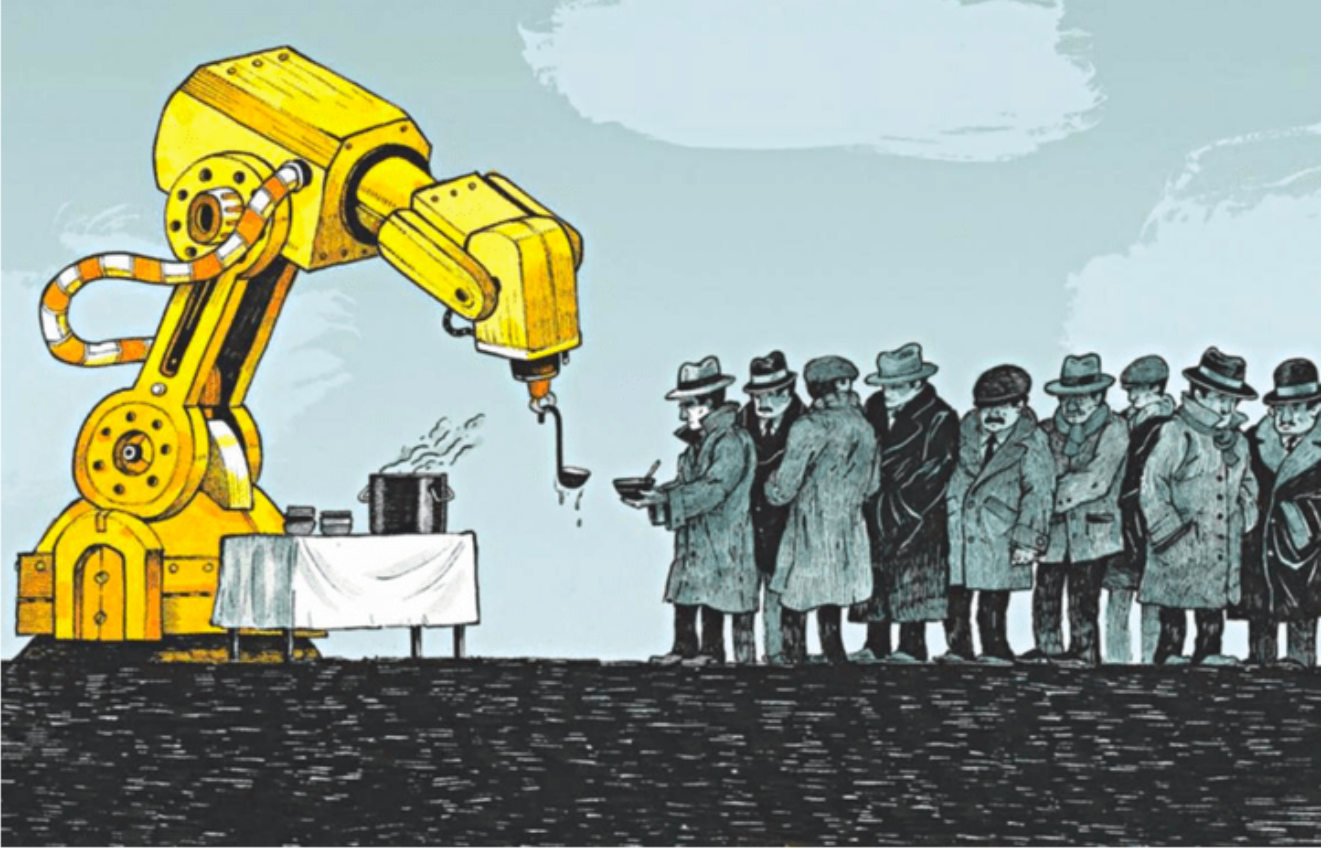

Dikkat, Temel Gelir Çıkabilir! - Erdem Denk

Herkesin kör olduğu ya da ölümün terk ettiği ülkelerin düştüğü haller üzerinden kurulu düzen(imiz)in temellerini bize gösteren Saramago, ölmese basacağı 98. yaşında artık sonu görünen tanıklığını muhtemelen şu sözlerle anlatırdı: 'Hepimiz sadece canlarımızı değil adeta devlet(imiz)i *de* kurtarmak için seferber olduğumuza göre, kim kimi kurdu ve kim kim için yaşıyor ve yaşatılıyor acaba?'

Varoluşsal İhtiyaçlar

Yaşamın tartışmasız tek gerçeğinin ölüm(ü) olduğunu çok iyi bilen insan, hakkında en ufak bir fikre sahip olmadığı ve dolayısıyla mutlak bir varoluşsal güvensizlik kaynağı olarak gördüğü ölümü ancak yok sayarsa varlığını sürdürebileceğini de çok iyi biliyor. Keza yaşamak için beslenme, barınma ve üreme/cinsellik gibi temel

biyolojik ihtiyaçlarını gidermesi gerektiğini ve -dahası- bu ihtiyaçlarını ancak başkalarıyla birlikte hareket ederse karşılayabileceğini de. O zaman yok olmamak için birlikte hareket edeceği 'başkaları'nın kim(ler) olacağını belirlemeli, yaşamı(nı) bir düzene kavuşturmalı ve güvenceye almalıdır. Dahası, ölümlü yaşamın(ın) geçmişten geleceğe nasıl aktığını bir şekilde anlamlandırmalı ve böylece bilinmezliklerle dolu doğa/evren içinde konumlandığı şimdiki zamanını güven altına almalıdır.

Tüm bu varoluşsal ihtiyaç ve kaygılarla durmaksızın icat yapan insan, bilinmezi bilinir kıldıkça daha güvenli bir yaşama sahip olacağını ummuş. Bu çerçevede bir yandan 'yontma taş'tan otonom silahlara kadar fiziksel güvenliğini sağlayacağını umduğu araçlar geliştirirken, avcı-toplayıcılıktan endüstriyel tarıma kadar çeşitli yordamlar kullanarak da besin üretmiş. Soy ve aileden ulusa kadar kendisini aç ve açıkta bırakmayacak aidiyetler geliştirmiş, başta ölüm olmak üzere çaresi bulunamayan bilinmezliklere karşysa şamandan dine ve bilime kadar türlü yanıtla sığınmış. Biyolojik, bilişsel ve toplumsal ihtiyaçlarını giderecek böylesi 'güvenlik ve üretim araçları'nın varlığıyla güven buldukça, bu kez yoklukları ihtimalinin saldığı korkularla yüzleşmiş. En çok güven sunan en çok korkulan, en çok korkulan da kolaylıkla en çok güven sunan olabilmiş.

Özellikle de ekmeye başladığı tarlada nasır tutan elleri silah kavrayamaz oldukça kaybedeceği daha fazla şeyi olduğunu (şanslıysa) yaşayarak gören insan, ekinde çalışmayanlarla bir değiş-tokuşa girebileceğine ikna olmuş.

Özellikle de ekmeye başladığı tarlada nasır tutan elleri silah kavrayamaz oldukça kaybedeceği daha fazla şeyi olduğunu (şanslıysa) yaşayarak gören insan, ekinde çalışmayanlarla bir değiş-tokuşa girebileceğine ikna olmuş. Fakat eşkıyaya karşı siper olan değnekçilerin/koruyucuların gölgesinde yapılan üretim ve değiş-tokuşun gerektirdiği diğer zanaatlar da düşünüldüğünde, ortaya çıkan çok uzmanlı, çok katmanlı ve çok sınıflı yaşamın düzen kadar düzensizlik de demek olduğunu görmüş. Zira her biri kendi araçlarına sahip olan her bir kategori, yeniden dağıtımın kendilerinden başlayarak yapılmasını talep etmiş. Hatta daha yaşamsal olduğunu iddia edecekleri iş(lev)lerine uygun pay(e) talep etmek adına

ellerindeki araçların daha yaşamsal olduğunu gerektiğinde ya da önlerine çıkan her fırsatta hatırlatmaktan da çekinmemiş.

Herkesin kendi yaşamsallığını göstermek adına yaşama kaos getirmesi kabul edilemeyeceğine göre, yaşamsal olma özelliğini/ayrıcalığını yaşayanlardan koparma, yaşamın ancak herkesin tâbi olacağı ayrıcalıklı/özel ve ölümsüz bir varlığa hasredilmesiyle mümkün olacağını kabul etme çözümü öne çık(arıl)mış. Her biri farklı ellerde topladıkça düzenden ziyade düzensizlik getiren araçlarının aracı haline ge(tiri)len insan, herkese güven verici bir düzenin ancak tüm araçların bütünlüklü/nihai sahipliğinin kurumsallaştırılması yani bir anlamda insansızlaştırılması halinde mümkün olabileceğine de inan(dırıl)mış. Böylece yaşamın devamı da ölümlü ve geçici olan insandan ziyade yaşatanın varlığıyla özdeşleşmiş.

Yaşatanın Sürekliliği

Nitekim, kendisine devredilecek şiddet, müsadere, yargı ve bilgi tekeli sayesinde sadece içeride değil dışarıya karşı düzeni koruyacağını ilan eden Devlet, karşılığında hiçbir tebaasının aç ve açıkta kalmayacağını garanti etmiş. Ne de olsa tüm toplumun ürettiği tüm kaynaklar tüm toplum adına bu merkezde toplanacak ve buradan doğru yeniden dağıtılacaktır. Tabii ki merkez(in)den *başlayarak*. Eşitliği bozanlara karşı hep birlikte direnen devletsiz toplumların aksine bütün marifeti eşitlik talep edenleri bastırmak olan ve merkezine olabildiğince yakın olmayı yaşamsal hale getiren bu düzenlerin en önemli başarısıysa, çoğu ateşli muhalifinin bile en çok güncellemeyi düşündüğü bir 'sözleşme'ye dayanması olmuş. Daha iyisi vaat edilene kadar geçerli olan bu sözleşme ise aslında sadece çok basit tek bir maddeden oluşmaktadır: Sadakat himayeye ödüllendirilir. Mamafih, himaye de sadakat şartına tâbidir.

Uygun pay(e) karşılığında merkezin eli-kolu olan ücretli teknokratlar (memurlar) ve elitler, üreticilerin rızasını devşirecek hizmetleri üretecektir. Bu dünyada, olmadı diğerinde aranan mutluluğa ulaşmanın aracısı oldukları ölçüde de kiminin parasını kiminin duasını alacaklardır.

Fakat yine de yayıldıkça devam eden, olmadı bayrağı devreden bu düzenler de iddiaların(ın) aksine ölümü tadacaktır.

Fakat yine de yayıldıkça devam eden, olmadı bayrağı devreden bu düzenler de iddiaların(ın) aksine ölümü tadacaktır. Neyse ki en azından devletlerin dünyasında reenkarnasyon mümkün. Geçmişte olmadıysa da gelecekte mutlaka güzel günler olacaktır. Nitekim yayılamadıkça köyün ve tarımsal üretimin suyunu çıkaran düzenlerden bir düzen, vebanın da etkisiyle çöken ekonomiyi kurtarmak adına yaşam ve üretim biçimlerini değiştirmek isteyenlerin dümen suyuna girmeye başlayacaktır. Özellikle eski dünyadan kaçmak için denizlere açılanlar, kimsenin sunamadığı kaynaklara uzanarak daha Amerika kıtasını bile bilmeyenlerin kutsal saltanatına son verecek ve dünyanın merkezine yerleşecektir. Çöken tarımcı düzenin aç ve açıkta bıraktığı köylüleri 'hepimiz aynı gemideyiz' diyerek kentlerin himayesine ve hizmetine alanlar, gerçekte(n) de tasada ve kaygıda ortak olan 'ulus'u inşa etmekte hiç zorlanmayacaktır.

Toplanandan alacakları pay(e) karşılığında düzene sadık olacak kentliler, endüstriyel üretimin ve bilme biçimi olan pozitivistin merkezi önem taşıdığına inanmakta hiç de zorluk çekmeyecektir. Vasıfsızlara *bile* iş bulabilen serbest piyasada çalışan *çoğunluk* için altyapı hizmetleri, düzenli/aylık maaş, emeklilik, sağlık ve eğitim gibi sosyal güvenceler kurumsallaştıkça kentli 'yaşam tarzı' da yerleşecektir. Cahil köy(lü) ve tarımın aksine aydınlığı, üretimi ve geleceği temsil eden teknokrat elitler, eski rejimin yerine kurulan yeni düzenin statücü ve statükocu bileşenleridir artık. Tek baş ağrısı olan işçiler de dünya savaşları sürecinde 'sınıf bilinci'nin yolunun 'ulusal bilinç'ten geçtiğine karar verince, 'sosyal refah devleti'nin ya da kötü kopyası olan reel sosyalizmin önünde kimse duramayacaktır.

Devletin Öl(dürül)üşü ve Yeniden Diril(til)işi

Endüstriyel kapitalizmin kadim Devlet ile ya da kadim Devlet'in endüstriyel kapitalizmle bu uyumlu birlikteliği, 1970'lere gelindiğinde bozulmaya

başlayacaktır. Teoride tartışılan pratikte de çökmeye başlarken, kaderi kazanmak olan diğeryse kendini bile şoke edecek adımlar atacaktır. Fabrikanın yerini *office*alırken, para da paradan kazanılmaya başlayacaktır. Bir yandan teknolojideki gelişmeler sayesinde 'küresel köy'ün oluştuğu söylenirken, diğer yandan jandarması olunacak bu köye yeni bir düzen getirmekten bahsedilecektir. Bu kadar nüfusu alışlagelmiş tarımsal üretimle doyurmak mümkün değil argümanıya intansif tarım ve genetiği değiştirilmiş gıdalar teşvik edilecek, tarlada ve fabrikada çok daha az üreticinin çalışmasının yeteceği fikri savunulacaktır. Sosyo-ekonomik düzen yeniden yapılandırılmalı, piyasa kendi haline bırakılmalıdır.

Serseri, başarısız ya da beceriksiz Devlet'in sosyo-ekonomik düzenin merkezinden çekilmesiyle tekrar aç ve açıkta kalmaya başlayan çoğunluk, tüm küreye hitap eden 'hizmet sektörü'nün hizmetine girecektir. Yakaları beyaz kalacak kadar şanslı, eğitilmiş ve bilinçli olanlarsa, kendilerini özel de hissetmelerini sağlayan değerleri üreten 'küresel köy'ün elit memurluğuna aday olacaktır. Topluma düzen getirme adına kendilerini yok sayan/eden modernizme kazan kaldıranlara öncülük edecek, devletin ipliğini pazara çıkaracaklardır. Ne de olsa üst/özel kuruluşlarında çalıştıkları yeni dünya düzeninin sunduğu/sunacağı pay(e) ile sağlık, eğitim ve emeklilik sorunlarına bireysel çözümlerini bulabilecek, aç ve açıkta kalmayacaklardır. Zaten 'yönetişim' küresel düzeyde daha iyi yapılacağı ve denetleneceği için, devleti parçalarına ayırıp her bir işini taşeronuna vermek en iyi çaredir.

Oysa sorun taşeron bulmak değildir. Zaten devlet de bu role çok uzak değildir. Gerektiğinde taşeronların taşeronu olacak kadar da deneyimlidir. Sorun, düzenin tebaasını aç ve açıkta bırakmayacak *kurumlara* sahip olup olmadığıdır. Sadece rızasına ve hizmetine değil sadakatine de talip olduğu insanları himaye edecek (kapsayıcılıkta) ordusu, vergi dairesi, hukuku, mahkemesi, yargısı, dili, dini ve ideolojisi (henüz) olmayan 'küresel köy'ün tek başına kendi düzenini kurumsallaştıracak takati yoktur. El birliğiyle şişirilen egosu patladıktan sonra devletin şefkatli ellerinde şifa bulunduğu, burnu da yeterince sürtülen Devlet'e (tekrar) dönecek ve binyıllardır en ufak köye bile uzanan eline talip olacaktır. Hemencecik yanına aldığı devletle birlikte sırtını döndüğü 'dünya vatandaşları'nı aç ve açıkta bırakacaktır. Kurtarıcısı devleti insanların karşılıksız taleplerinden

kurtaracak, tazelenen bu yoldaşlık çerçevesinde küresel kurumların belirlediği normların hayata geçirilmesi de kolaylaşacaktır. CEO'ların yönettiği şirketokratik düzenlerin 'çıkar çatışması' nedir bilmeyen bakanlarının hepimize özel hizmetleri, küresel köy için(de) değnekli gezen devletin vekâletinde hayata geçirilecektir. Modernist gerçeklerinin bile ötesine geçen ve borçlandırarak yönettiklerinin çalışmasını değil tüketmesini teşvik eden Devlet, tepkiyi *düzensiz* göç(men)lere ve küresel sorunlara yöneltirken evrensel reçetede yazan çözümün de ulusal olduğunu söyleyecektir. "Dayanışma" diyerek dayanılacak duvarlar inşa edilmektedir.

Düzenin en temel araçlarına bağlanıp Parazit haline gelenlerin sürpriz ödüller kazanabileceği, hem *home* hem de *office* olanlarınsa aç ve açıkta kalmayacağı bildirilmektedir. Dünya ekonomisinin merkezindeki hizmetler evden verilebildiğine göre, ekonomi/sermaye dünyasına bir çeki-düzen vermek mümkün olabilir. Gelişen teknolojiye ayak uyduramadıkça 'istihdam fazlası' haline gelen kentliler tüketime memur kılınırken, üretici köy olmak bir yana dev bir kasabaya dönüşen yerkürede temel ihtiyaçların nasıl giderileceği de çok kurucu bir sorun olmaya başlayacaktır.

Yaşamaya Memursun

Herkesin canının korkusundan sosyal mesafeyi koruduğu şu günlerde, kiminle dayanışacağına karar verme hakkını elinde tutan devlet de sadece istediği kişilerle sosyalleşmek istemektedir. Zaten müsamere her daim biletlidir ve yoksullar yararınadır.

Avlayıp toplayarak başladığı yol boyunca karnını az ya da çok hep çalışarak doyuran insana, artık kendine ayıracak daha fazla boş zamanı olacağı için 'emeksiz yemek' teşviklerini kaçırmaması, yemesi önerilmektedir. Çoğunluğu yeni düzenin ücretli vatandaşı yapacak 'evrensel temel gelir hakkı', hayatı sessizce kenardan izleyecek insanlar aramaktadır.

Yapay zekâdan robot vatandaşa kadar yeni ve başkaca sorunsuz/örnek tebaaların da olacağı yeni düzenin 'elit plus' memur seçme elemeleriye devam emektedir. Dünyalıklarını doğrultan din adamlarıyla tatlı rekabetlerinde öne geçeceği sekansları kollayan bilim insanları bir yana, iş(lev)lerinin ne kadar yaşamsal olduğunu tekrar gösterme fırsatını kaçırmak istemeyen askerler ve hekimler de haklı çıkmanın haklı gururunu sırayla yaşamaktadır. Ancak dış kulvardan atağını sürdürenler, özellikle de geleceği *bilecek* algoritmaları sayesinde sanal dünyadaki gerçekliklerini artırarak kendilerini daha fazla hissettirecek gibi görülmektedir. Hele sadece güvenliği için değil sağlığı için de dikkatlice izlenmesi gerektiğine insanları ikna etmek gittikçe kolaylaşmaktayken. Kurucu ihtiyaçlarının giderilme biçimleri, insanı adeta yeni baştan kurmaktadır.

Çoktan anlamını yitiren tüm bilinen gerçeklerin ötesine geçen ve sınırları(nı) zorlayan evreni kendi etrafında döndürme umuduyla var olan insansa, ancak üretme ve çalışmayla olacak mutlu sonun yerine ölümsüzlüğü aramaktadır. Oysa ölümüne yaşatılan insan, ölümlü bir varlıktır. Yaşamayı için çalışması gerekmektedir.

Doç. Dr. Erdem Denk, Ankara Üniversitesi SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi. Lisans ve yüksek lisans eğitimini aynı bölümde, doktorasını Cardiff Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladı. Birleşmiş Milletler Sistemi, uluslararası örgütler, Avrupa bütünleşmesi ve insan hakları teorisi gibi konularda

yayınlanmış on bir kitabı, iki kitap çevirisi ve makaleleri bulunmaktadır. Bir süredir taş çağındangünümüze “uluslararası ilişkiler/hukuk” tarihi üzerine çalışmaktadır (www.erdemdenk.com).